

## PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/39748>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

CDA-rapport gaat uit van verkeerde dilemma's

# Kiezen tussen roeping en durf

Met het rapport *Mens, waar ben je?* wil het CDA het mensbeeld dat leidend is voor het christen-democratisch denken verkennen. Maar het CDA begint aan de verkeerde kant en holt daarmee zijn eigen identiteit uit, zegt Toine van den Hoogen.

Toen het wereld-tennis voor mannen nog beheerst werd door giganten als Boris Becker en Stefan Edberg, schreef Herman Coenen, hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek (Utrecht) in zijn turkoois dagboekje de volgende aantekening:

'Finale Wimbledon, 1990: Stefan Edberg - Boris Becker.

Als Becker deze finale verliest, verliest hij door de lichtvoetigheid van Edberg en de variatie, de onverwachte momenten in diens spel.

Becker is verkrampd, paart kracht aan onzorgvuldigheid. Hij heeft geen ritme. Edberg wisselt af: hard - zacht, snel - langzaam, links - rechts, voor - achter. En steeds geconcentreerd op de mogelijkheden van het moment. Speelsheid en kalmte gaan hier samen. Virtuoso. (...) Navratilova, die gisteren de finale voor de negende maal won, zei: "Het enige waarom het gaat, is de bal. Alles eromheen is bijzaak, afleiding." Lichtzinnig, op zo'n minime detail tot totaal gefixeerd zijn. Maar je wint ermee. Lichtvoetig, soepel, beweeglijk, snel. Volg de bal met heel je lijf: ogen, benen, voeten, handen, buik, borst, alles.

"One-pointedness", zei Aldous Huxley. De lichtzinnigheid van het zich overgeven aan, het niet-overzien. Niet boven de situatie zijn, maar er in zijn. Van één klein bewegend punt, een lichtvlek, afhankelijk zijn. En dat durven. Niet Het Grote Lot op zich nemen, maar een toevallig dwarsrelend stoffe zijn; en dat niet als heldendaad, maar uit puur plezier in het dwarsrelen...

Maar verdomd, Becker heeft ruggengraat. Hij komt wat terug. En toch wint, na een zwaar tegenoffensief, Edberg. Bij één van zijn geslaagde ballen maakt hij trappelend even een klein dansje. Becker daarentegen valt keer op keer op het gras.

## Attent

Deze aantekening van Coenen is een mooi voorbeeld van wat de socioloog Goudsbloem 'attenderende ideeën' noemt. De aantekening maakt attent op een nieuw bestek voor onze ervaringen. Als je schrijft over een mensbeeld, moet je daarop attent zijn.

Wat zegt het spel van Becker en Edberg? Er valt op het 'Centre court' natuurlijk sport te zien, maar ook arbeid. De uitdager en de uitgedaagde kennen beiden

hun vak. Het zijn beide doorgewinterde professionals. Dus zijn ze beide uit op resultaat, een resultaat dat reeds tevoren is uitgedrukt in een financiële en economische waarde. Technisch en economisch is er sprake van rationalisering. Maar naast deze rationalisering, die geen halt houdt voor de 'hei-

het over deze verleiding te hebben dan wel lijkt. Dat 'uit je bol' willen gaan, virtuosos willen zijn, dat snakken naar de adrenaline in je bloed zonder dat in onze westerse cultuur voor de meesten nog van echt levensbedreigend gevaar sprake is, zullen velen misprijzen. Ze zullen het misprijzen als een bizarre stuipreuking in een cultuur waar de materiële overdaad geen zinvolle doelen in het leven meer na - laat. Ze zullen het misprijzen als een moreel laakbaar gebrek aan humaniteit van mensen in een wereld waar nog zo talloos velen niet zeker zijn van de meest noodzakelijke middelen van bestaan, van de minimaal noodzakelijke garanties van het recht op leven.

Ten tweede. Wie de identiteit van de christen-democratie wil dienen, dient niet op de eerste plaats te herlezen in de scheppingsverhalen als verhalen over een mens die zou weglopen van zijn verantwoordelijkheden. Dát zeggen ze zeker niet! Wie de identiteit wil dienen, dient de verhalen over barmhartigheid te herlezen, barmhartigheid die vooraf aan alle verhalen over rechtvaardigheid een perspectief vormt dat deze (zo broodnodige) rechtvaardigheid oriënteert en 'overspoelt'. En dan dien je ook verhalen over belofte-om-niet, over de genade van liefde en trouw te herlezen, en je af te vragen wat met het christelijk-religieuze woord zonde wordt bedoeld (in ieder geval niet: schuld en boete). Dan zou je een perspectief herontdekken op de tragiek van het geweld die ons allen zo benauwt.

rechts...

Er zijn linkse liberals en rechtse communitarians. De partijpolitieke links-rechtsverdeling dient niet je positie tussen politiek-filosofische keuzes te bepalen. Dán hol je de identiteit uit! Op de lijn tussen liberalism en communitarianism zijn allerlei posities, en je dient na te denken waar je met de christen-democratie gaat staan. Dat is geen strategie die de positiebepaling aan andermans definities zou verlaten. Dat is een strategie die het begrip 'verantwoordelijkheid' laat staan waar het behoort te staan: in een politieke filosofie.

Het huidige rapport doet te weinig recht aan de bronnen van de christen-democratie, maakt van het begrip verantwoordelijkheid een vaag, burgerlijk begrip en is niet op een nieuwe tijd waarvoor we staan, gericht.

Toine van den Hoogen

De partijpolitieke links-rechtsverdeling dient niet je positie tussen politiek-filosofische keuzes te bepalen

lige poorten' van Wimbledon, is deze wedstrijd ook een spel, een rite die de rationele aspecten van hun goedbetaalde arbeid 'onderbreekt' (Walter Benjamin). In dit spel zijn ze protagonisten van een uitdagende en tevens beangstigende realiteit waarmee wij allen te maken hebben. Ze belichamen een fundamenteel dilemma in de westerse cultuur aan het begin van het derde millennium. Als je schrijft over een mensbeeld, moet je attent zijn op dát dilemma.

Tegenover de gewichtige kracht van de één staat de speelse kunstzinnigheid van de ander. Het spel in Wimbledon maakt attent op ons drama, het drama over ons bestaan op onze plaats in de kosmische ruimte - tijd. Tegenover de roeping om het Grote Lot op zich te nemen, staat de durf om een dwarsrelend stoffe te zijn. Niet uit heldendom handelen, maar uit puur plezier. Lichtzinnig totaal gefixeerd zijn.

Dat lijkt het einde van alle humanisme, ook van een christen-democratisch perspectief. Dat lijkt handelen zonder een echt menselijk motief. Het lijkt de draak te steken met onze menselijke roeping en ware gedrevenheid. Het lijkt de 'dwarsheid' en barsheid van onze menselijke conditie naïef te trotseren. Er lijkt ook een moreel laakbare kant aan te zitten: alleen iets doen omdat het je genot schenkt; iets nastreven omdat het je een 'kick' geeft; zomaar 'uit je bol gaan' en de ernstige belangstelling van anderen in je verantwoordelijkheid en prestatie negeren. De virtuosos uitbangen. Zomaar.

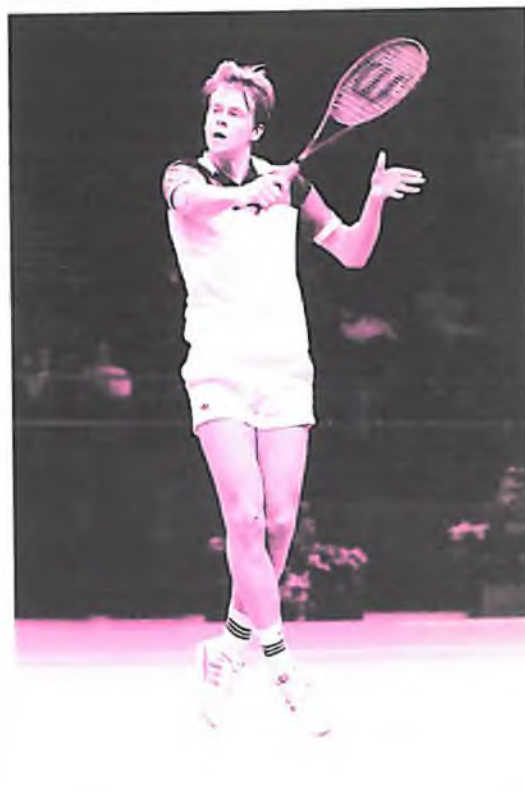
Het is veel minder gemakkelijk

Maar deze, niet zelden te vroeg aangeroepen 'minima moralia' (Adorno), nemen dat dilemma niet weg: tegenover de roeping om het Grote Lot op zich te nemen, staat de durf om een dwarsrelend stoffe te zijn.

Een mensbeeld anno 2007 is een gecompliceerde aangelegenheid. In het CDA-rapport *Mens, waar ben je?* wordt daarvoor allerlei materiaal aangedragen. Ik wil daarbij drie aantekeningen maken.

Ten eerste. Het rapport leest, in de hoop daarmee identiteit veilig te stellen, vanuit de Schrift naar de politieke vraagstukken van nu toe. Maar om dezelfde reden doe je beter eraan de omgekeerde weg te bewandelen. Je moet starten bij de dilemma's waarvoor we allen, autochtoon én allochtoon, vrouw of man, welvarend of arm staan. Dát dilemma wordt in het attenderende idee uit de aantekening van Coenen helder. Het is niet het dilemma tussen 'wij-gevoel' (van vroeger?) en ik-tijdperk (van nu?), tussen respect (vroeger?) en gebrek daaraan (nu?), tussen waarden (vroeger?) en materiële interesses (nu?).

Het is veeleer het dilemma tussen de durf een dwarsrelend stoffe te zijn en de roeping het Grote Lot op zich te nemen. Dát dilemma is een dilemma van ons nu en hier, en niet een uit de tijden waarin de teksten van de tradities van Schrift en Kerken zijn ontstaan. Indien je de identiteit van de christen-democratie wil dienen, dien je deze voorgeschiedenissen te herlezen en te herinterpreteren, en niet van 'toen' naar 'nu' te willen redeneren.



Bij één van zijn geslaagde ballen maakt Edberg trappelend even een klein dansje. (foto CW)